

Schaftflecken gezeichnet, die Schwanzmittelfedern nur unbedeutend verlängert. Der Vogel wurde Anfangs März 1883 an einem kleinen Teiche bei Freiberg geschossen, woselbst er, wahrscheinlich auf der Rückkehr von seinem südlichen Winteraufenthalte in die Heimat, mit noch einem Gefährten, vielleicht dem Weibchen, Rast- und Futterstationen halten wollte.

A PHALAROPUS HYPERBOREUS, L. ELŐJÖVETELÉRŐL ERDÉLYBEN.

CSATÓ JÁNOS-tól.

Az erdélyi részekben is már többször észleltettek téli és északi tartományokbeli különféle madarak mint ritka vendégek. Ezek között az északi tartományok lakói gyakoriabbak a délieknél, fajra nézve pedig számosabbak a vízi madarak mint a gázlók, vagy a földön lakó (száraz) madarak.

Tekintettel Erdélynek domborzati viszonyaira s azon körülményre, miszerint ezen országrész háromnegyed részben magas határhegységek által van szegélyezve, mindenesetre feltűnő, mikép épen a vízi madarak azok, melyeknek több fajaiból egyesek gyakrabban tévednek hozzánk. Első gondolatra abban látszik ezen jelenség magyarázatát lelni, miszerint folyóink, melyek közül a Maros a magyar térségen a Tiszával, az Olt Oláhország lapályán a Dunával egyesül s e szerint a Feketetengerrel vannak összeköttetésben, vízi útul szolgálnak ezen szárnyasoknak s ezen úton vonódnak fel idáig; azonban gondosabb megfontolás után eme nézet nem fenntartható, mivel ezen vízi út nem vezet észak felé s következésképpen ezen utat követve az északi vízi madarak egy egészen természetellenes nagy kerülő útnak megtétele mellett kerülnének hozzánk, a mellett többször tapasztaltatott, mikép a vízi madarak is hegylánczolatokon keresztül repülve rövidíték útjokat; e célból repülte át a múlt

évben is mintegy ezer darab *Gödény* (Pelikan) a csiki határszéli magas hegységeket.

A ritka, illetőleg eltévedt madaraknak megjelenése rendszerint azon időre esik, midőn a vonulási évszak bekövetkezett s midőn a nagy útban lévő szárnyasok közül egyesek vagy kis csapatok az azon időben uralkodni szokott erős szelek és viharok által rendes útból eltérítettén, irányt vesztve tévednek el olyan tájakra, hol máskülönben megjelenni nem szoktak, vagy midőn rendes tartózkodási helyeiken az idő befolyása következtében eledelük megszűkülván vagy egészen elfogyván, annak megszerzése végett kénytelenek más vidékre költözni. Az utóbbi állítás helyessége bizonyítékát is leli azon jelenségben, miszerint némely északi madarak olyan télen, midőn északon nem találhatnak elég eledelt, nagyobb csapatokban jelennek meg nálunk, mint pl. a *Selyemfarkú lócska*, *Ampelis garrula* *Hósármány* *Plectrophanes nivalis*, *Lenike* *Fringilla linaria*, stb.

Ha már a megjelölt időben is érdekes távoli észak szülöttjeinek megjelenése, annál feltűnőbb és megragadóbb, midőn oly időben tévednek hozzánk, mikor sem rendes vonulási útvonalakon nincsenek, sem pedig hazájukban élelemhiányt nem szenvednek s így semmi természetes ok nem fordul elő, hogy útnak indulva messze fekvő országokba való eltévedésnek magokat kitegyék.

A *Phalaropus hyperboreus* erdélybeni megjelenése épen ezen anomaliát tünteti fel, miért méltó, hogy megemlítsék felőle, mivel az ilyen természetellenes jelenségeknek pontos megfigyelése idővel a madár-vonulás jelenségeinek helyes megmagyarázhatására némi alapot szolgáltat.

1851-ik év június 7-én mint kezdő madarász, Konczáról, hol akkor lakásom volt, a szoniszéd Drasso nevű község határán levő felgátolt tóra mentem vadászni, s azon reményben, miszerint a szerencse valamit puskám csöve elibe hozand, beállottam övig vízbe, a tó nagy tükre szélén lévő nádba. Kevés idő leteltével le is szállt a tó tükrére egy kis madár, melyet egy szerencsés lövéssel elejtettem, azonban csak úszási tudományomnak köszönhettem, hogy a madarat egy időre a tudomány-nak, magamat pedig az életnek megmenthettem, mivel nem tudván, mikép a tó közepén egy pár öl mélységű a víz, mikor zsákmányomat felszedni akartam, kétszer merültem a víz alá.

Ezen példány volt az első *Phalaropus hyperboreus*, melyet láttam,

nemét azonban nem jegyeztem fel. A madár általam kitömve, a nagy-enyedi ev.-ref. főiskola gyűjteményébe került, hol azonban jelenleg nincs meg.

Ezen példány után vette fel ezen madarat gr. LÁZÁR KÁLMÁN az erdélyi múzeum-egylet évkönyveinek 2-ik kötetében közölt Erdély madarainak névjegyzékébe.

A drassói tó később a gát lerombolása következtében lefolyt s én lemondtam a reményről, hogy madarunkat azon a vidéken még észlelhessem.

Az 1870-ik évi nyár essős volt, minek következtében Konczán egy rétemen tócsák keletkeztek. Nevezett év aug. 15-én arra felé sétálván, egy sneff-módra repülő madarat láttam egyik tócsába szállani, a fegyvereim nálam lévén, meg is lőttem s a vízből elhozatván, nagy örömemre ismét a *Phalaropus hyperboreus*-t ismertem fel benne.

Ezen hím-példány gyűjteményemben van s tollazatában hasonló a FRITSCH «Vögel Europa's» című művének 39-ik tábláján 3. sz. alatt látható ábrához.

A nagyszebeni természettudományi társulat évkönyvei 1878-ik évi XXXVIII-dik füzetének 46-dik lapján közli HENRICH KÁROLY, miszerint 1868-ban N.-Szeben mellett lövetett egy hím-példány, de az időt, midőn történt, nem említi s nem reflectál arra, 'mikép BIELTZ ezen társulat egy régibb füzetében felenlíti az általam elejtett első példányt, hanem csak gr. LÁZÁR KÁLMÁN névjegyzékére hivatkozik s megjegyzi még HERMAN OTTÓ-nak az erdélyi múzeum-egylet évkönyveinek 5-ik kötetében közre adott értesítése nyomán, hogy a negyvenes években egy mezőségi tavon lövetett még egy példány, mely 1848-ban a nagy-enyedi főiskola összes gyűjteményeivel pusztult el Nagy-Enyednek az oláh felkelők által történt feldulása alkalmával.

Ennyit mond az irás madarunkról Erdélyre vonatkozólag, miután azonban csak az általam elejtett két példánynak van előjövetele ideje pontosan feljegyezve, csak ezekre kívánom alábbi megjegyzéseimet vonatkoztatni.

BREHM állítása szerint («Thierleben» VI. kötet, 301. lap), a *Phalaropus hyperboreus* nyárban a Hebridákon, Färszigeteken, Island és Laplandon tartózkodik, a honnan télen Skócziát és Norvégiát rendszeren meglátogatja, ritkán felkeresi Dánia, Németország, Holland, Francia-

ország, Spanyolország, sőt Olaszország tengerpartjait is, mely útját mind tengeren teheti meg s azt vonulását alkalmával ritkán hagyja el.

Május 20- és 25-ike között jelenik meg Islandon, ezen hó végével Gröndalon, a mikor fészkelési ideje is kezdetét veszi.

Nevezett tudós észlelései szerint madarunk vándorlásait csak télben tévén, fészkelése és fiainak nevelési ideje pedig júniusra esvén, nagyon feltűnő, mikép az általam elejtett példányok nem a vándorlási időben, hanem az egyik éppen a költési időszakban, júniusban, a másik pedig augusztus közepén, mikor a fiak még alkalmasint anyjokat követik s fészkelési helyökről még nem távoznak, jelentek meg Erdélyben.

Ezen időben a felhozható összes vándorlási indokok befolyást nem gyakorolhattak ezen madarakra, sőt ellenkezőleg, a mely példány téli időben messze eltévedt, júniusban már fészkelési helyén vissza kellett volna, hogy érkezzék, az azon évi fiatalok pedig augusztus közepén a szülőhelyekről való eltávozásra még nem is gondolhattak, annál kevésbé tévedhettek el oly messzire.

Sajnos, hogy a megemlített két más példánynak előjövetele ideje nincs tudva, s hogy gr. MARSCHALL és AUGUST VON PELZELN által kiadott *Ornis Vindobonensis*-ben hasonlólag nincs megemlítve, miszerint a JUKOVITS által 1859-ben a Fertő taváról szerzett három darab mely évszakban ejtetett el, mivel annak tudása esetében némely következtetéseket lehetne vonni, így azonban további pontos észleletek deríthetnek némi világot arra, hogy ezen északi madarak mi okon vetődnek el oly messzi vidékre oly évszakban, mikor valameunyi szárnyasnak tavaszi vonulási ideje eltelt, őszi vonulási ideje még kezdetét nem vette, élelemhiányban pedig nem szenvednek.

Ilyen rendkívülinél is rendkívülibb jelenség, legalább általam, más madaraknál nem észleltetett, éppen ezért érdekesnek találom a fentebbieket közölni, hogy majd több megfigyelés esetében a magyarázat megellelhető legyen.

Nagy-Enyed, decz. 16. 1883.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Zeitschrift für die gesamte Ornithologie](#)

Jahr/Year: 1884

Band/Volume: [1](#)

Autor(en)/Author(s): Janos-tol Csato

Artikel/Article: [A phalaropus hyperboreus, L. elöjövételéről Erdélyben 18-21](#)